

פרשת וארא

וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים אֶל-מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה' (ו, ב)

ונראה לי קשה - שם אלקים הוא כנגד מידת הדין, ושם הוי"ה הוא כנגד מידת הרחמים - מדוע הקב"ה פונה אל משה בשם מידת הדין ואומר לו שהוא בשם מידת הרחמים?

חיפשתי ומצאתי מספר תירוצים לקושייתי אצל פירושו של אור החיים הקדוש, והנה שתי תשובות מתוכם:

א. "וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים" שהוא בבחינת הדין, שהקב"ה מביא את מכות מצרים מצד מידת הדין, אך כנגד אומר "אֲנִי ה'", כלומר, ישנה מידת הרחמים שתושפע על עמ"י שלא יושפעו ממכות מצרים למרות שנמצאים בתוך המצרים.

ב. עפ"י דרך אמירת חז"ל (בראשית רבה פע"ג): "אשריהם הצדיקים שמהפכים מידת הדין למידת רחמים" - כלומר, נחתם גזר דין רעת פרעה גם בהסכמת הרחמים, ונחתם גזר דין טובה על ישראל גם במידת הדין.

ועוד נאמר: "וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים", "וַיֹּאמֶר אֵלָיו"; נראה כי יש אמירה בתוך הדיבור, מה שמזכיר את הפסוק (שמות יט, ג): "כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב וְתִגִּיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל", ומסביר רש"י: "לבית יעקב - אלו הנשים, תאמר להן בלשון רכה (כלומר, "לומר" זו לשון רכה). ותגיד לבני ישראל - עונשין ודקדוקין פְּרַשׁ לזכרים (כלומר, "לדבר" זו לשון קשה). דברים הקשין כגידוין". כך שנראה שלא רק בשמות ה' יש שילוב של מידת הדין והחסד, אלא גם באופן בו ה' מדבר עם משה יש מידת רחמים בתוך מידת הדין.